

รายวิชา ประวัติศาสตร์

รหัสวิชา ส๒๓๑๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์

เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ครูผู้สอน ว่าที่ร้อยตรีหญิง จงรักษ์ แสนแอ่น

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ ความเข้าใจ (K)

สรุปพัฒนาการของการวางรากฐาน
การปกครองระบอบประชาธิปไตย
ในประเทศไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)

วิเคราะห์แนวพระราชดำริ

ด้านประชาธิปไตยจากพระราชดำรัส

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านคุณลักษณะ เจตคติ ค่านิยม (A)

เห็นความสำคัญของสถาบัน
พระมหากษัตริย์ที่ทรงวางรากฐาน
ประชาธิปไตยในประเทศไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ใฝ่เรียนรู้
๓. มุ่งมั่นในการทำงาน

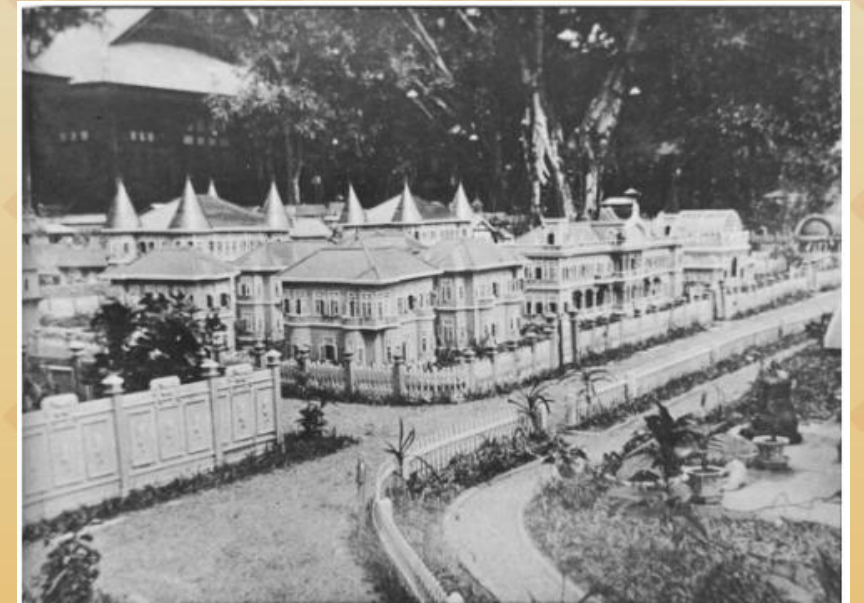
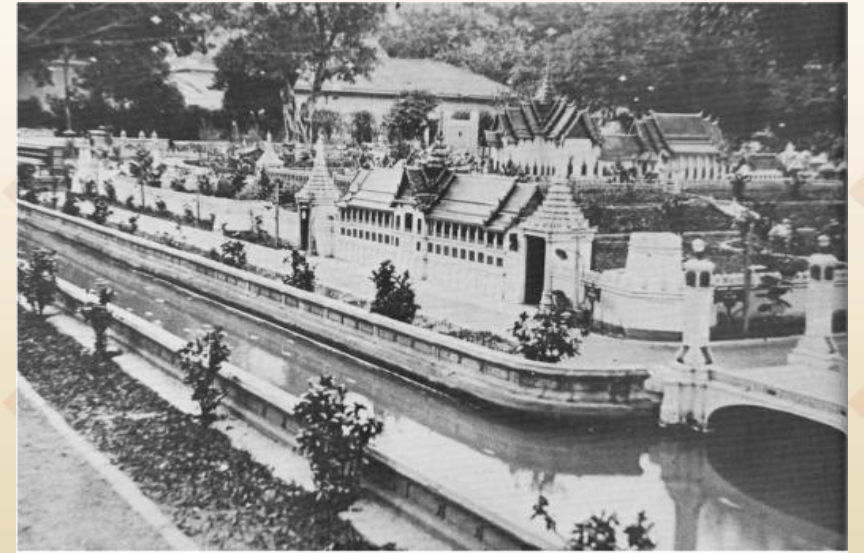
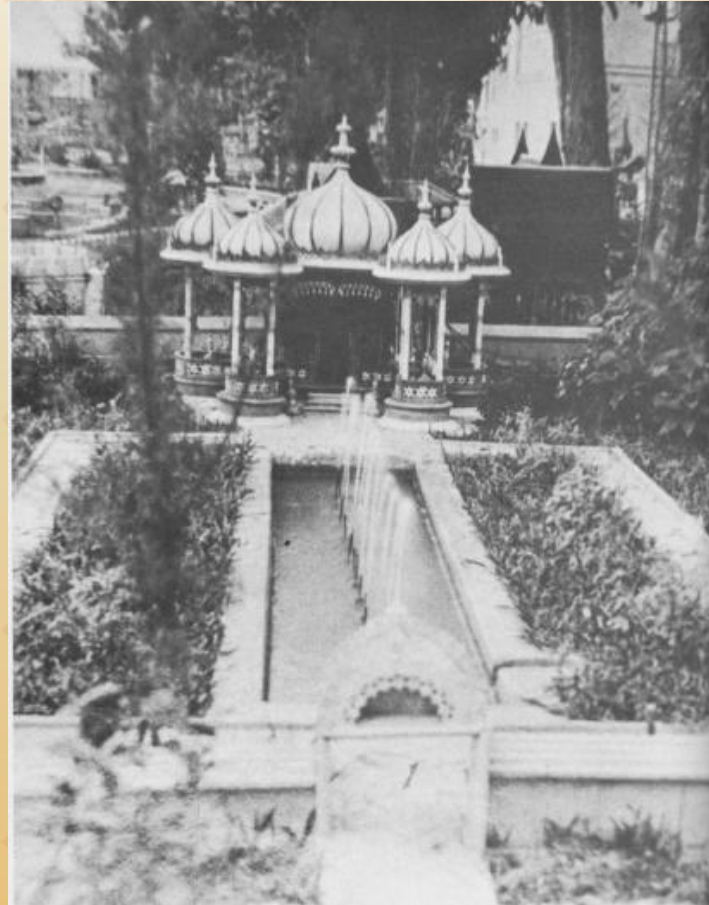
นักเรียนร่วมกันอภิปรายโดยใช้ประเด็นคำถาม

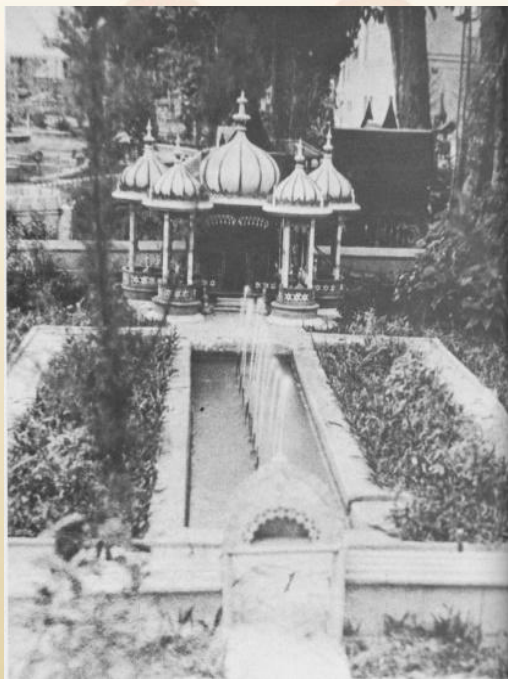

“การปฏิรูปการปกครอง
สมัยรัชกาลที่ ๕
มีอะไรบ้าง”

๑. การจัดตั้งระบบการปกครองส่วนกลาง
๒. การจัดตั้งกระทรวงต่าง ๆ
๓. การปฏิรูปกฎหมายและศาล
๔. การปฏิรูปการศึกษา
๕. การเสริมสร้างกองทัพและการทหาร
๖. การปฏิรูปเศรษฐกิจ
๗. การปฏิรูปการปกครองท้องถิ่น

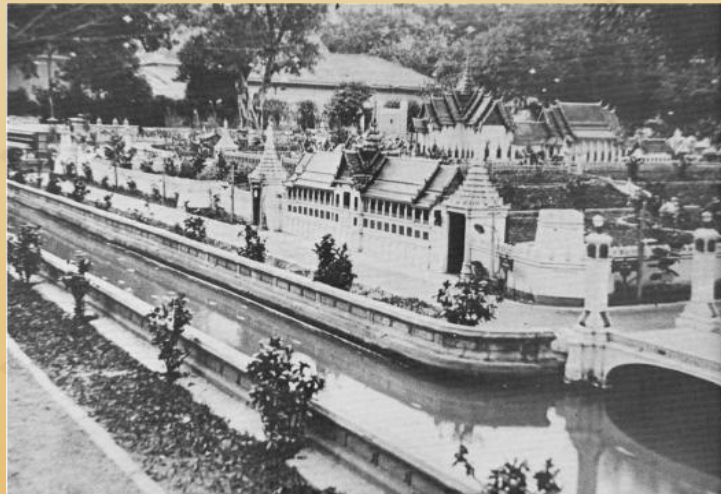
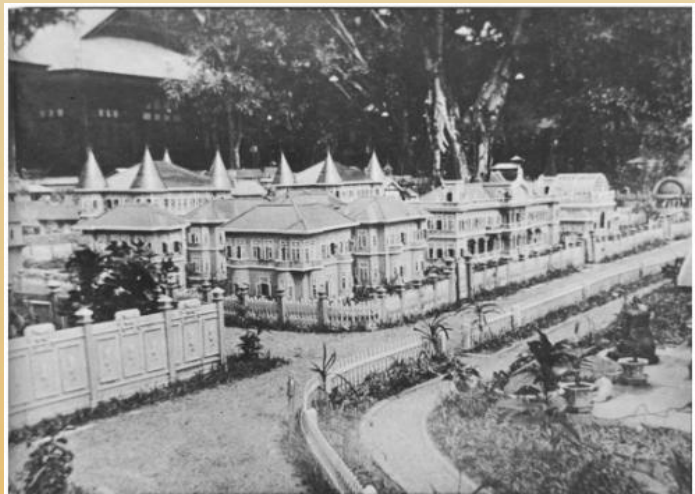
นักเรียนดูภาพ และร่วมกันตอบคำถาม

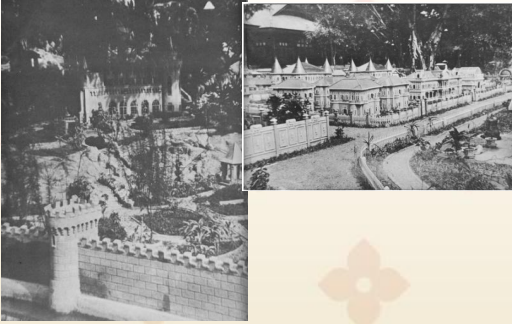

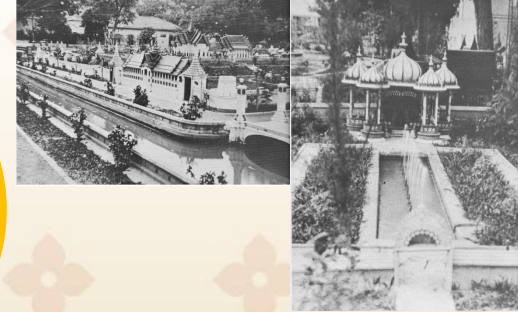
จากภาพคือภาพอะไร

ดุสิตธานี

นักเรียนคิดว่าภาพนี้มีความเกี่ยวข้องกับ การวางรากฐานประชาธิปไตยอย่างไร

ดุสิตธานีเริ่มต้นจากการสร้างพระราชวังดุสิต ในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นการสร้างสถานที่สำคัญของราชสำนักและการปกครอง ต่อมาดุสิตธานีกลายเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในฐานะเป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย โดยที่ดุสิตธานีทำหน้าที่เป็นสถานที่วางแผนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี ๒๔๗๕ และรวบรวมกำลังสำคัญในการปฏิรูปการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่มีผลต่อการวางรากฐานของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

กิจกรรมกลุ่ม

๑. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๕ กลุ่ม จากนั้นครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาใบความรู้ที่ ๗ เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย
๒. ครูให้ตัวแทนนักเรียนทั้ง ๕ กลุ่ม ออกมารับบัตรคำเพื่อเล่นเกม “อะไรก่อนอะไรหลัง” จำนวน ๘ บัตรคำ

โดยมีกติกาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเรียงลำดับเหตุการณ์ เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยให้ถูกต้อง ภายในเวลา ๓ นาที กลุ่มไหนถูกต้องมากที่สุดเป็นกลุ่มที่ชนะ

๓. ครูสุ่มนักเรียนให้มาอธิบายบัตรคำแต่ละใบ

กิจกรรมกลุ่ม

เกม

“อะไรก่อนอะไรหลัง”

จำนวน ๘ บัตรคำ

- ร่างรัฐธรรมนูญ
- การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน
- ดุสิตธานี
- ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา
- กบฏ ร.ศ. ๑๓๐
- อภิรัฐมนตรี
- เทศบาล
- สถานที่พิจาราราชการแผ่นดินและ
สถานที่พิจาราราชการในพระองค์

เฉลยกิจกรรมกลุ่ม

เกม

“อะไรก่อนอะไรหลัง”
จำนวน ๘ บัตรคำ

- สถานที่พิจาราราชการแผ่นดินและ
สถานที่พิจาราราชการในพระองค์
- การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน
- กบฏ ร.ศ. ๑๓๐
- ดุสิตธานี
- ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา
- เทศบาล
- อภิรัฐมนตรี
- ร่างรัฐธรรมนูญ

๑. สถานที่ศึกษาราชการแผ่นดินและสถานที่ศึกษาราชการในพระองค์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เป็นช่วงเวลาที่วัฒนธรรมและแนวคิดตะวันตกเริ่มเข้าสู่ประเทศไทย

ในต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชดำเนิน ประพาสประเทศสิงคโปร์และชวา ในปี พ.ศ. ๒๔๑๓ และเสด็จพระราช ดำเนินประพาสประเทศอินเดียและพม่า ในปี พ.ศ. ๒๔๑๕ ซึ่งเป็น อาณานิคมของประเทศตะวันตก จึงเป็นโอกาสให้พระองค์ได้ทรงศึกษา วิธีการปกครองตามแนวทางของอารยประเทศ

๑. สถานที่พิจาราราชการแผ่นดินและสถานที่พิจาราราชการในพระองค์

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับประเทศไทย ทรงเริ่มปฏิรูปการปกครอง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสถานที่พิจาราราชการแผ่นดิน มีหน้าที่ ถวายคำปรึกษาและความเห็นต่าง ๆ ซึ่งถ้าที่ประชุมมีมติเห็นชอบสามารถตรา กฎหมายบังคับใช้ได้ ทรงมีพระราชประสงค์ให้สถานที่ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ และยับยั้งพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และแต่งตั้งสถานที่พิจาราราชการในพระองค์ มีหน้าที่จัดเตรียมข้อมูลราชการต่าง ๆ ที่จะทรงนำเข้าไปที่ประชุมสถานที่พิจาราราชการแผ่นดิน

๑. สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินและสภาที่ปรึกษาราชการในพระองค์

เรื่องสำคัญที่ปรึกษาทั้งสองสภาได้ปฏิบัติสำเร็จ ส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงด้านสังคม เช่น

- การแก้ไขประเพณีในราชสำนัก เช่น การแต่งกายเข้าเฝ้า ยกเลิกการหมอบกราบขณะเข้าเฝ้าให้ใช้การยืนและถวายค่านับแทน
- จัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ราษฎรทั่วไป เช่น โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร โรงเรียนวัดมหรธรรณพาราม
- ยกเลิกระบบศักดินา ระบบไพร่ และประกาศเลิกทาส

๒. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน

หรือคอเวอนเมนต์รีฟอม (Government Reform) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มปฏิรูปการบริหารราชการ แก้ไขการปกครองแผ่นดินอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับดังนี้

๑. การจัดการปกครองส่วนกลาง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ทรงยกเลิกการบริหารราชการจาก “จตุสดมภ์” เป็นการบริหารราชการแบบ “กระทรวง” โดยแบ่งออกเป็น ๑๒ กระทรวง มีเสนาบดีเป็นผู้บังคับบัญชา

๒. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน

๒. การจัดการปกครองส่วนภูมิภาค ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๕๐ ทรงปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาค โดยทรงรวมหัวเมืองต่าง ๆ จัดตั้งเป็น “มณฑลเทศาภิบาล” เพื่อจัดระเบียบการปกครองหัวเมือง เป็นตัวแทนจากส่วนกลาง แก้ไขปัญหาเบื้องต้นในภูมิภาคและแก้ไขการเก็บภาษีอากร

๒. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน

๓. การจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องที่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติสำคัญ ได้แก่

๓.๑ พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรเรียนรู้วิธีการปกครองตนเองโดยให้ราษฎรเลือก “ผู้ใหญ่บ้าน” ปกครองหมู่บ้าน แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละตำบลเลือก “กำนัน” ปกครองตำบล

๒. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน

๓.๒ พระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๒๗ ทรงนำการจัดบำรุงท้องที่แบบสุขาภิบาลมาทดลองใช้ที่กรุงเทพฯ และหัวเมืองใกล้เคียง ๆ ซึ่ง “การสุขาภิบาลท่าฉลอม” ประสบความสำเร็จ ได้ผลดี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้น โดยแบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ สุขาภิบาลเมือง สุขาภิบาลตำบล มีหน้าที่ รักษาความสะอาดป้องกันและรักษาความเจ็บไข้ บำรุงและรักษา ทางไปมาและให้การศึกษาขั้นต้นแก่ราษฎร

๓. กบฏ ร.ศ. ๑๓๐

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงมีพระราชดำริในเรื่องการจัดให้มีปาลิเมนต์ (Parliament) และคอนสติติวชั่น (Constitution) ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระบรมชนกนาถ แต่พระองค์ยังทรงเห็นถึงความไม่พร้อมของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ เนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการปกครองตนเอง หากให้สิทธิการปกครองอำนาจนำไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งจะก่อให้เกิดโทษมากกว่าคุณ ดังนั้น ในรัชสมัยของพระองค์จึงยังคงเป็นการเตรียมพื้นฐานเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน

๓. กบฏ ร.ศ. ๑๓๐

ด้วยเหตุผลความไม่พร้อมดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความไม่พอใจให้แก่คณะนายทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนหัวใหม่ ผู้ใฝ่ฝันการเมืองที่ต้องการเห็นความเจริญในบ้านเมือง จึงรวมตัวกันก่อการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ แต่ได้ถูกจับกุมเสียก่อน ซึ่งเหตุการณ์นั้นเรียกว่า “กบฏ ร.ศ. ๑๓๐”

๔. ดุสิตธานี

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองจำลองขึ้น
ในพระราชวังดุสิต พระราชทานนามว่า “ดุสิตธานี” เพื่อทรงทดลองให้เมืองนี้
ปกครองในระบอบประชาธิปไตย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงจัดการปกครองของเมืองดุสิตธานี โดยทรงตราธรรมนูญลักษณะปกครอง
คณะนคราภิบาล พระพุทธศักราช ๒๔๖๑

ซึ่งกำหนดให้มีการเลือกตั้งคณะนคราภิบาลจากตัวแทนของราษฎร
มาทำหน้าที่บริหารในนคร มีพรรคการเมือง ๒ พรรค

๔. คุณลักษณะ

คือ พรรคโบว์น้ำเงิน มีรัชกาลที่ ๖ เป็นหัวหน้าพรรคและพรรคโบว์แดง สมาชิกพรรคที่ได้รับเลือกเพื่อไปทำหน้าที่บริหารเมือง เรียกว่า “เชษฐบุรุษ” พรรคที่มีเชษฐบุรุษมากจะมีสิทธิในการจัดตั้งรัฐบาลบริหารคุณลักษณะ มีการประชุมสภาเพื่ออภิปรายการบริหารงาน นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารและแสดงข้อคิดเห็นในคุณลักษณะ เพื่อฝึกให้เข้าใจในการปกครองและการดำเนินชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

๕. ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา

พระองค์ได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ
ในการปูพื้นฐานของประชาธิปไตย
โดยตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา
พระพุทธศักราช ๒๔๖๔ ขึ้น

๖. เทศบาล

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ เสด็จถวัลยราชสมบัติสืบต่อจากพระบรมเชษฐาธิราช ในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ซึ่งเป็นช่วงที่แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยแพร่หลายมากขึ้นในประเทศไทย พระองค์ทรงตระหนักถึงสถานการณ์ในขณะนั้น และมีพระราชประสงค์ให้มีการดำเนินเป็นลำดับขั้นพร้อมกับพัฒนาความรู้ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน โดยทรงสนับสนุนการปรับปรุงการปกครองท้องถิ่น เช่น สุขาภิบาล อีกทั้งทรงมีพระราชดำริที่จะให้มีการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

๗. อภิรัฐมนตรี

การบริหารราชการระดับสูงก็ได้มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหน่วยงานที่สามารถยับยั้งการใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และสามารถถวายนความคิดเห็น คำแนะนำในการบริหารราชการแผ่นดินต่อพระองค์ได้ ทั้งนี้ ทรงมุ่งหวังให้มีการประชุมแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง จนสามารถสรุปเป็นมติของที่ประชุมได้ ได้แก่ อภิรัฐมนตรีสภา สภากรรณการองคมนตรี และเสนาบดีสภา

๘. ร่างรัฐธรรมนูญ

ทรงมีพระราชดำริในการเตรียมการพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประเทศไทย โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้น ๒ ฉบับ

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึง พระยากัลยาณมิตร (Dr. Francis B. Sayre) ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ เป็นพระราชปุจฉา ๙ ข้อ เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองของสยาม ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญควรมีลักษณะอย่างไร

๘. ร่างรัฐธรรมนูญ

พระยากัลยาณไมตรี ได้กราบบังคมทูลตอบพระราชปวงจฉา และถวายความเห็นว่ ประเทศสยามยังไม่ควรเปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตย เพราะประชาชนยังได้รับการศึกษาและเรียนรู้ไม่เพียงพอ ซึ่งจะท่ทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิได้เต็มที่ ดังนั้น ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ยังคงเหมาะสมอยู่ แต่ควรมีอัครมหาเสนาบดี ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง เพื่อรับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินแทน อนึ่ง พระยากัลยาณไมตรี ได้ทูลเกล้าฯ ถวายร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีจำนวน ๑๒ มาตรา

๘. ร่างรัฐธรรมนูญ

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่สอง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีวิสารวาจา ปลัดทูลฉลองกระทรวงการต่างประเทศ และนายเรย์มอนด์ บี สตีเวนส์ (Raymond B. Stevens) ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีชื่อว่า “Outline of Changes in the Form of Government”

๘. ร่างรัฐธรรมนูญ

แต่มีได้แบ่งเป็นมาตรา มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ตลอดจนวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

อย่างไรก็ตาม ร่างรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับได้ถูกระงับไป ด้วยมีผู้ถวายนความคิดเห็นคัดค้านว่าประชาชนยังไม่เข้าใจ ในระบอบประชาธิปไตยเพียงพอ จึงทรงระงับแนวพระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญไว้ชั่วคราว

กิจกรรมกลุ่ม

คำชี้แจง

๑. ครูให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่ม กลุ่มละ ๑ คนออกมาจับสลากเลือกพระราชดำรัส เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

จากนั้นครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาพระราชดำรัส เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยแล้วร่วมกันวิเคราะห์ และบันทึกลงในใบงานที่ ๕ เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๒. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการวิเคราะห์ เรื่อง การรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยจากพระราชดำรัสที่กลุ่มตนเองศึกษา

พระราชดำรัสองค์ที่ ๑

“รวมความก็อย่างเดียวกันคือ คอเวอนเมนต์รีฟอรมนี้แลเป็นต้นเหตุที่จะจัดการทั้งปวงได้สำเร็จตลอด ถ้าการเรื่องนี้ยังไม่เป็นการเรียบร้อยได้แล้ว การอื่น ๆ ยากนัก ที่จะตลอดไปได้”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตอบความเห็นของผู้ที่จะให้เปลี่ยนการปกครอง ร.ศ. ๑๐๓ (พ.ศ. ๒๔๒๘)

ที่มา : กรมศิลปากร. (๒๕๒๖). เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน ร.ศ. ๑๐๓ และพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแถลงพระราชธาธิบาย แก่ไขการปกครองแผ่นดิน. <https://www.finearts.go.th/storage/contents/file/ncMbOhvtNBmx๖eDsDgDwReJVLnuoaE๑yKT ๖p๘M๕j.pdf>

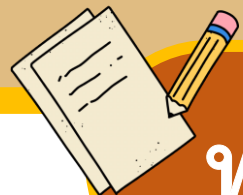

พระราชดำรัสองค์ที่ ๒

“ถ้าจะมีปาลิเมนต์ จะมีผู้ใดซึ่งสามารถเป็นเมมเบอได้สักกี่คนและ โดยว่าจะมีเมมเบอเหล่านั้นเจรจาการได้ก็ไม่เข้าใจในราชการทั้งปวงทั่วถึง เพราะไม่มีความรู้และการฝึกหัดอันใดแต่เดิมมาเลยก็คงจะทำให้การทั้งปวง ไม่มีอันใดสำเร็จไปได้”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแถลง พระราชาธิบาย แก่ไขการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๓๐

ที่มา : กรมศิลปากร. (๒๕๒๖). เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน ร.ศ. ๑๐๓ และพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแถลงพระราชาธิบาย แก่ไขการปกครองแผ่นดิน. <https://www.finearts.go.th/storage/contents/file/ncMbOhvtNBmx๖eDsDgDwReJVLnuoaE๑yKT๖p๘M&j.pdf>

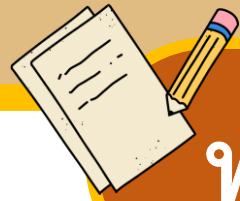

พระราชดำรัสองค์ที่ ๓

“ฉันจะให้ลูกกวาดชิมของขวัญให้แก่พลเมืองในทันทีที่ขึ้นสู่ราชบัลลังก์ ในขณะที่สืบตำแหน่งพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ ฉันจะให้เขาให้ปาลิเมนต์และคอนสตีติวชัน”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในการประชุมเสนาบดี ณ พระที่นั่งราชกรัณยสภาใน พ.ศ. ๒๔๕๓

ที่มา : สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (๒๕๕๐). รัฐธรรมนูญไทย. https://library.parliament.go.th/sites/default/files/assets/files/give-take/content_cons/NALT-cons-thai.pdf

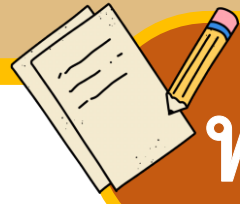

พระราชดำรัสองค์ที่ ๔

“วิธีการดำเนินการในธานีเล็ก ๆ ของเราเป็นเช่นไร ก็ตั้งใจไว้ว่าจะให้ประเทศสยามได้เป็นเช่นเดียวกัน แต่จะให้เป็นการสำเร็จรวดเร็วดังธานีเล็กนี้ ก็ยังทำไปทีเดียว ยังไม่ได้ โดยมีอุปสรรคบางอย่าง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ข้าราชการทั้งหลาย ตลอดจนทวยนาครจงตั้งใจกระทำกิจการของตนตามหน้าที่ให้สมกับธานี ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นนี้ ในไม่ช้าจะได้แลเห็นผลของประเทศสยามว่าเจริญไปได้เพียงใด”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดศาลารัฐบาลมณฑลอุดรธานี เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๔๖๒

ที่มา : อนุรักษ์ ใจจริง. (ม.ป.ป.). ดุสิตธานี. ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า. [http:// wiki.kpi.ac.th/ index.php?title=ดุสิตธานี](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ดุสิตธานี)

พระราชดำรัสองค์ที่ ๕

“การเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างหนึ่งที่ข้าพเจ้าคิดอยู่ในขณะนี้คือ การจัดตั้งสภาเทศบาล ข้าพเจ้าคิดว่าตอนแรกสภาเหล่านี้ควรมาจากการแต่งตั้ง ต่อไปเราจะทดลอง มีสภามาจากการเลือกตั้ง เรื่องนี้จะให้ข้อคิดบางอย่างว่า สามารถนำการปกครองแบบประชาธิปไตย มาใช้ได้หรือยัง พวกที่มีความคิดก้าวหน้าของประเทศ จะพอใจ และจะเป็นการแสดงให้เห็นเป็นอย่างดีว่า ประชาชนพร้อมหรือยังที่จะมีสิทธิมีเสียงในกิจการของประเทศ” พระราชบันทึก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่พระยากัลยาณไมตรี ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๔๖๙

ที่มา : ปณิธีร์ ปทุมวัฒน์. (๒๕๕๙). การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทย. https://www.senate.go.th/assets/portals/๙๓/fileups/๒๗๒/files/Sub_Jun/๓journal/b๑๘๘.pdf

ใบงานที่ ๕ เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย
รายวิชา ประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

คำชี้แจง ให้นักเรียนศึกษาพระราชดำรัส เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย
แล้ววิเคราะห์และบันทึกลงในใบงาน

พระราชดำรัสองค์ที่.....

๑. พระราชดำรัสนี้เป็นของพระมหากษัตริย์พระองค์ใด

.....

๒. จากพระราชดำรัส ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มีแนวพระราชดำริอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ที่มา : <https://parliamentmuseum.go.th/document/foundation.pdf>

ใบงานที่ ๕

เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยในประเทศไทย

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่
www.dltv.ac.th)

นำเสนอผลการวิเคราะห์

เรื่อง รากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย
ในประเทศไทยจากพระราชดำรัสที่กลุ่มตนเองศึกษา

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

พระราชดำรัสองค์ที่ ๑

๑. พระราชดำรัสนี้เป็นของพระมหากษัตริย์พระองค์ใด

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)

๒. จากพระราชดำรัส ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มีแนวพระราชดำริอย่างไร

พระราชดำรัสนี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริที่เน้นการปฏิรูปการปกครองและการบริหารประเทศ โดยรวมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

พระองค์เห็นว่า การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน (Government Reform) เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในประเทศและให้การพัฒนาทางการเมืองและสังคมสามารถเดินหน้าไปได้ หากการปฏิรูปไม่สำเร็จหรือไม่ได้รับการดำเนินการอย่างเหมาะสม การพัฒนาส่วนอื่น ๆ ของประเทศก็จะยากที่จะประสบความสำเร็จในระยะยาว

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๓. จากพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์นำไปสู่พระราชกรณียกิจอะไร
พระราชดำรัสนี้นำไปสู่การปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๕
ซึ่งได้เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงสำคัญในระบอบการปกครองของไทย
โดยเฉพาะการจัดตั้งระบบการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลที่
แบ่งแยกการปกครองออกเป็นหลายมณฑลเพื่อให้การบริหารจัดการ
มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการจัดตั้งกระทรวงต่าง ๆ เพื่อให้การ
ดำเนินงานของรัฐมีความเป็นระบบและมีการตรวจสอบได้

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีการปฏิรูปการศึกษา และการจัดตั้งระบบราชการที่เป็นมาตรฐาน เพื่อพัฒนาการบริหารงานของรัฐให้มีความทันสมัยและตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น การปฏิรูปเหล่านี้ ล้วนมาจากการมองเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการปกครองที่เป็นระเบียบเรียบร้อยก่อนที่จะสามารถพัฒนาในด้านอื่น ๆ ได้

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

พระราชดำรัสองค์ที่ ๒

๑. พระราชดำรัสนี้เป็นของพระมหากษัตริย์พระองค์ใด

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)

๒. จากพระราชดำรัส ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มีแนวพระราชดำริอย่างไร

จากพระราชดำรัสนี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริที่เน้นถึงความสำคัญของการมีข้าราชการและสมาชิกในรัฐสภา (ปาลิเมนต์) ที่มีความรู้และความสามารถในการทำงาน

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

ในการปกครอง ทรงมองว่า หากผู้ที่จะเข้ามา
เป็นสมาชิกในปาลิเมนต์ขาดความเข้าใจในระบบราชการ
และไม่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างเหมาะสม จะทำให้การ
ปกครองและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของรัฐ
ไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๓. จากพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์นำไปสู่พระราชกรณียกิจอะไร
พระราชดำรัสนี้นำไปสู่ พระราชกรณียกิจในการปฏิรูปการปกครอง
แผ่นดิน โดยเฉพาะการจัดตั้งการศึกษาของข้าราชการ การพัฒนา
ความรู้และทักษะของข้าราชการ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในระบบ
ราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การปกครอง
ระบบรัฐสภาในอนาคต เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง
และการตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

พระราชดำรัสองค์ที่ ๓

๑. พระราชดำรัสนี้เป็นของพระมหากษัตริย์พระองค์ใด

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)

๒. จากพระราชดำรัส ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มีแนวพระราชดำริอย่างไร

พระราชดำรัสนี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริที่เน้นการพัฒนาและทรงเล็งเห็นว่าในอนาคต ควรมีการเปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการปกครอง

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

ในรูปแบบของการจัดตั้งรัฐสภา (ปาลิเมนต์) และการมีรัฐธรรมนูญ (คอนสติติวชัน) ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพให้กับประชาชน โดยทรงมุ่งหวังให้การปกครองมีความเป็นระเบียบและมีความยุติธรรม โดยทรงตั้งใจว่าจะให้พระราชโอรส คือ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) เป็นผู้พระราชทานระบบการปกครองดังกล่าวเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๓. จากพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์นำไปสู่พระราชกรณียกิจอะไร

พระราชดำรัสนี้เป็นผลมาจากการปฏิรูปบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและวัฒนธรรม รวมถึงการส่งพระราชโอรสไปศึกษาต่ออย่างต่างประเทศ แต่ในที่สุดแล้วพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังไม่ได้พระราชทานการปกครองดังกล่าวตามที่รัชกาลที่ ๕ ตั้งพระทัยไว้ พระองค์ทรงเห็นถึงความไม่พร้อมของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการปกครองตนเอง หากให้สิทธิการปกครองอาจนำไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งจะก่อให้เกิดโทษมากกว่าคุณ ดังนั้น ในรัชสมัยของพระองค์จึงยังคงเป็นการเตรียมพื้นฐานเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

พระราชดำรัสองค์ที่ ๔

๑. พระราชดำรัสนี้เป็นของพระมหากษัตริย์พระองค์ใด

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖)

๒. จากพระราชดำรัส ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มีแนวพระราชดำริอย่างไร

พระราชดำรัสนี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริในการพัฒนาและปรับปรุงการปกครองของประเทศสยามให้มีความเจริญก้าวหน้า

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

โดยทรงตั้งใจที่จะให้ประเทศมีการพัฒนาในลักษณะเดียวกับ “ธานีเล็ก ๆ” คือ เมืองดุสิตธานี แต่การดำเนินการในระดับประเทศยังคงมีอุปสรรคบางประการ พระองค์ทรงเน้นความสำคัญของการทำงานร่วมกันของข้าราชการและประชาชน เพื่อให้การพัฒนาของประเทศบรรลุผลตามที่ตั้งใจไว้

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๓. จากพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์นำไปสู่พระราชกรณียกิจอะไร
พระราชดำรัสนี้นำไปสู่ พระราชกรณียกิจในการพัฒนาและปรับปรุง
การปกครองประเทศ โดยเฉพาะการจัดตั้งดุสิตธานี ซึ่งเป็นโครงการที่มี
เป้าหมายเพื่อพัฒนาเมืองและการบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพมาก
ยิ่งขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการทำงานร่วมกันของข้าราชการและประชาชน
เพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและยั่งยืน

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

พระราชดำรัสองค์ที่ ๕

๑. พระราชดำรัสนี้เป็นของพระมหากษัตริย์พระองค์ใด

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗)

๒. จากพระราชดำรัส ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มีแนวพระราชดำริอย่างไร

พระราชดำรัสนี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริที่สนับสนุนการปฏิรูปการปกครองประเทศให้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

โดยเริ่มจากการทดลองตั้งสภาเทศบาล ซึ่งในระยะแรก
จะมาจากการแต่งตั้ง และในภายหลังอาจทดลองให้มีการเลือกตั้ง
เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งจะ
ช่วยแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของประชาชนในการมีสิทธิในการ
แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
ทางการเมือง

เฉลยใบงานที่ ๕ เรื่องรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

๓. จากพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์นำไปสู่พระราชกรณียกิจอะไร
พระราชดำรัสนี้นำไปสู่พระราชกรณียกิจในการปฏิรูปการปกครอง
โดยเฉพะการทดลองจัดตั้งสภาเทศบาล ซึ่งเป็นหนึ่งในขั้นตอนสำคัญ
ในการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร
ประเทศในลักษณะประชาธิปไตย และเป็นการเตรียมความพร้อมในการ
นำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในระดับที่กว้างขวางขึ้นในอนาคต

สรุป

คำถาม?

รัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗
ทรงมีแนวพระราชดำริเกี่ยวกับประชาธิปไตย
และทรงต้องการให้ประเทศไทยเป็นอย่างไร

สรุป

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) พระองค์ทรงมีแนวพระราชดำริที่มุ่งเน้นการปฏิรูปและเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยทรงเริ่มต้นจากการส่งเสริมการศึกษา และการปฏิรูปการปกครองในหลายด้าน เช่น การยกเลิกระบบศักดินาและการปกครองแบบเก่า การจัดตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน และการปรับปรุงการปกครองส่วนกลางและภูมิภาค รวมถึงการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน

สรุป

เช่น การเลือกผู้ใหญ่บ้านและกำนันจากประชาชน นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนในการเข้าใจระบบการปกครองและการใช้สิทธิในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสะท้อนถึงการที่พระองค์ต้องการให้ประเทศไทยมีการพัฒนาผู้คนและระบบการปกครองให้เหมาะสมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในอนาคต

สรุป

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) พระองค์ทรงมุ่งเน้นการปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน โดยเริ่มจากการทดลองปกครองเมืองดุสิตธานีในรูปแบบประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งคณะกรรมการภิบาลและการจัดตั้งพรรคการเมือง นอกจากนี้พระองค์ยังใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผ่านการตราพระราชบัญญัติการศึกษาประถมเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานของประชาชน

สรุป

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) พระองค์ทรงยืนยันถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาและเตรียมความพร้อมของประชาชนให้เข้มแข็งในด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยทรงสนับสนุนการปรับปรุงการปกครองท้องถิ่นและการสร้างหน่วยงานที่สามารถยับยั้งการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ ทั้งยังมีการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ในทันที

สรุป

เนื่องจากข้อคิดเห็นที่ว่า ประชาชนยังไม่พร้อมเพียงพอในการ
ใช้สิทธิในระบอบประชาธิปไตย

แนวพระราชดำริของทั้งสามรัชกาลเกี่ยวกับประชาธิปไตย
สะท้อนถึงการมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาความรู้และการ
เตรียมความพร้อมให้แก่ประชาชน รวมถึงการปรับปรุงระบบการ
ปกครองให้สามารถรองรับระบอบประชาธิปไตยได้ในอนาคต

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง แรกเริ่มประชาธิปไตยในสยาม

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา ประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. ใบความรู้ที่ ๘ เรื่อง แรกเริ่มประชาธิปไตยในสยาม
๒. ใบงานที่ ๒ เรื่อง แรกเริ่มประชาธิปไตยในสยาม

ดาวน์โหลดเอกสารเพิ่มเติมได้ที่ www.dltv.ac.th
รายวิชา ประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓